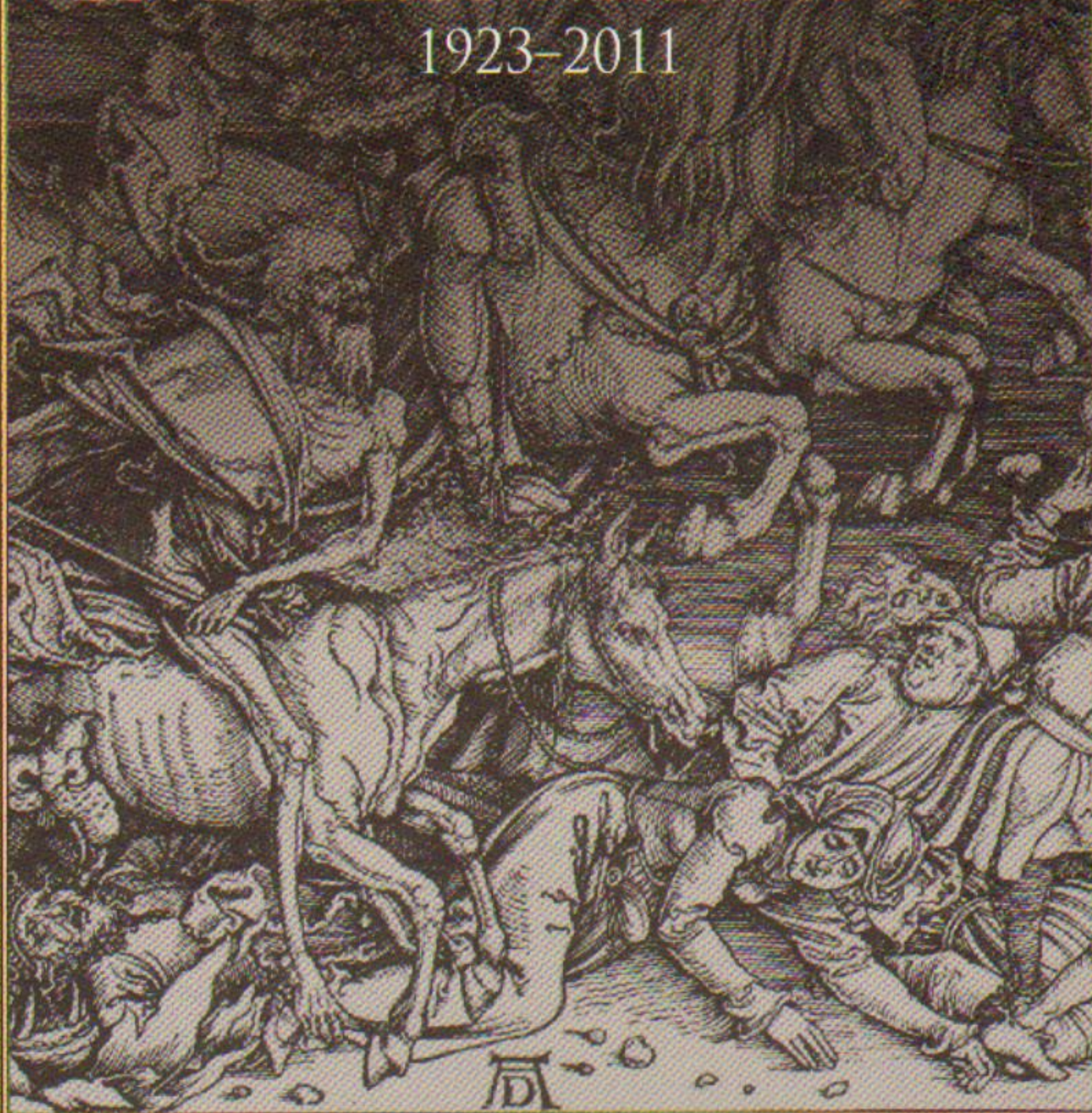

REQUIESCAT IN PACE

LEVÉLTÁROS NEKROLÓGOK
1923-2011

74521

Gyarmathy Zsigmond (1930-1994)

Gyarmathy Zsigmond tizennyolc éven át, 1975. július 1-jétől 1993. június 30-ig volt a Szabolcs-Szatmár (utóbb Szabolcs-Szatmár-Bereg) Megyei Levéltár igazgatója. Címzetes igazgatóként a levéltár munkatársa maradt 1994. február 15-én bekövetkezett haláláig.

1930. szeptember 29-én született Tapolcán, innen került családjá a beregi Kisnaményba. Gyarmathy Zsigmond Debrecenben érettségizett, tanítói képesítést szerzett, majd Budapesten magyar–történelem–filozófia szakot végzett. 1966-ban lett bölcsészdoktor. Hivatali pályáját a Vásárosnaményi Járási Tanács Sportbizottságában kezdte, tanárként folytatta, majd ismét a járási tanácshoz került népművelői felügyelőnek. Kitűnt jó szervező és kapcsolatteremtő képességével, megpezsdítette a járás kulturális életét. 1967-től a Vásárosnaményi II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumban tanított. Itt kapcsolódott be ambiciózus tanárként a honismereti mozgalomba, amelynek hamarosan egyik megyei vezetője lett. Az 1960-as években jelentek meg első publikációi a honismeret, közművelődés és a szövetkezeti mozgalom témakörében. A honismereti munkában elért sikerei, aktivitása miatt irányult rá a figyelem, s került a megyei levéltár élére. A közigazgatás és közművelődés terén szerzett tapasztalatait új állásában is kamatoztatta. A levéltár nyitottabbá vált a nagyközönség, főleg az iskolák felé, ami együtt járt levéltári órák, szakkörök szervezésével, a kutatószolgálat színvonalának emelésével. Jó érzékkel kereste és találta meg azokat a szálakat, amelyekkel a szakma országos vérkeringésébe kapcsolta a nyíregyházi levéltárat. Részt vállalt a területi levéltárakat érintő feladatokból, így került sor a térképek, családi levéltárak katalógusának elkészítésére vagy a feudális kori megyei jegyzőkönyvek regesztázására. Irattárosok számára tanfolyamot szervezett azzal a nem titkolt céllal, hogy már keletkezésük helyén szakszerű kezelést kapjanak a majdan levéltárba kerülő iratok. Érvelt, ügyeskedett, hogy a gyarapodó iratanyag elhelyezésére Nyírtelek-Varjúlaposon külső raktárakat szerezzen. Fontosnak tartotta, hogy a levéltár dolgozói megszerezzék a munkájukhoz szükséges képesítést, szorgalmazta és támogatta az egyetemi levéltár-szak, illetve a levéltárkezelői tanfolyam elvégzését. Levéltári kiadványokat szerkesztett, így a Szabolcs-Szatmár megyei helytörténetírás és a Helytörténeti tanulmányok összesen kilenc kötetét, amelyekben forrásközlések és levéltári kutatáson alapuló dolgozatok jelentek meg. A levéltárosok mellett szívesen közölte kutatók, tanárok, történészek helytörténeti jellegű munkáit is. Ő maga az 1944–1950 közötti időszak közigazgatás-történetével, a beregi terület múltjával foglalkozott. Örökségül hagyta ránk tervét, hogy a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár komoly szellemi kisugárzással rendelkező, regionális kutatásokat végző és összefogó, önálló tudományos műhely legyen.

Henzsel Ágota

LK, 1994. 1-2. sz. 261. p.

Születésnapján, szeptember 29-én köszönt el igazgató kollégáitól az országos értekezleten. Tizennyolc évi vezetői munka után – mondta, végre azzal kíván foglalkozni, amire mindig is

vágyott, amihez eddig lopni kellett a napokat, perceket, órákat: a tudományos munkával. Egy ideig még aktív dolgozóként, 1994 májusától pedig nyugdíjasként.

December 10-én elkészönt munkatársaitól is. Ne keressetek, szabadságon leszek – mondta vidáman, jókedvűen, a leghalványabb jelét sem adva annak, hogy erről a szabadságról már soha nem fog visszatérni.

Gyarmathy Zsigmond Tapolcán született. Apja vámtisztként került az ország keleti részébe, így lett ő szabolcsi, pontosabban beregi, ahogyan mindig is hangoztatta. Debrecenben érettségizett, majd Budapesten szerzett történész középiskolai tanári és bölcsészdoktori oklevelet. Kitűnő sportoló, az ifjúsági labdarúgó-válogatott csatára. 22 évesen a Vásárosnaményi Járási Tanács Sportbizottsága elnökének választják. 1953-tól 1975-ig él Beregben Kisnaményban, majd Vásárosnaményban. Ez idő alatt volt népművelési felügyelő, gimnáziumi tanár, a végrehajtó bizottság elnökhelyettese, aki egy egész járás művelődését irányította.

Kezdeményezője és szervezője a ma már hagyománnyá vált és a határokon túl is jól ismert rendezvények, a „Beregi Ünnepi Hetek”-nek. Szerkesztője a „Beregi Fény” című tájékoztató hetilapnak, pártfogója az író–olvasó találkozók, helytörténeti kutatásoknak. Ebben az időben jelennek meg első publikációi is a népművelés és a termelőségmozgalmak kutatásának módszertani kérdései témakörből.

A fáradhatatlan szervező, az 1970-es évekre a megyei honismereti mozgalom egyik elismert vezetője lesz. Kutatómunkája során kerül szorosabb kapcsolatba a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltárral, melynek vezetésével 1975. július 1-jén bízzák meg. Közel két évtizedes levéltárosi munkájának eredményeit lehetetlen még címszavakban is felsorolni. Irányításával indult meg az 1950 utáni iratanyag begyűjtése a levéltárba. Új fondfőcsoportok alakultak ki, melyek közül a maga teljességével és rendezettségével a termelőségmozgalmak iratanyag különösen figyelemre méltó. A levéltári kutatások eredményének közzétételére elindította a „Levéltári Évkönyv” (1–9) és a „Közlemények” (1–6) sorozatokat. Szakmai napok szervezőjeként, vitanapok önálló vagy társvezetőjeként is építette, szélesítette a levéltár kapcsolatait. Fiatal és tehetséges tudományos dolgozók, kezelők alkalmazásával jó munkatársi kollektívát alakított ki. Közben maga is publikált. Sorra jelentek meg tanulmányai, önálló kötetei a levéltár térképgyűjteményéről, a közigazgatás újjászervezéséről, a helytörténetírás módszertani kérdéseiről, az iratkezelésről, az irattározásról, a népfrontmozgalmról, az 1956-os forradalom megyei eseményeiről. Vezetése alatt a levéltár fokozatosan gyarapodott. Létszámban és működési feltételeit illetően is. 1994-ben huszonhárman búcsúztunk tőle, míg a munkát 1975-ben hatodmagával kezdte.

Mindvégig nagy lelkesedéssel dolgozott a honismereti mozgalomban, annak megyei elnöke és az országos elnökség tagja volt. Sokirányú és eredményes munkája során több kitüntetésben részesült. 1985-ben Ortutay-díjat kapott, majd a legmagasabb levéltári elismerést, a Szabó Ervin-díjat vehette át.

Legbüszkébb azonban a „Megye Művelődéséért”-díjra volt, melyet választott megyéjétől az elmúlt nyáron kapott. Végakarata szerint elhamvasztották, és hamvait a tapolcai köztemető családi sírboltjában helyezték el.

Emlékét tisztelettel megőrizzük!

Nagy Ferenc

LSZ, 1994. 2. sz. 109-110. p.